

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

*Кузняк Г. М. кандидат с.- г. наук, доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет*

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема профпідготовки фахівців. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, утіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у вищих навчальних закладах. У цьому процесі особливої актуальності та визначального значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання дисциплін у вищій школі.

Сучасній системі освіти України необхідні педагоги нового покоління, які мають досконало знати свій предмет, вікові та індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти, уміти використовувати новітні технології в навчально-виховному процесі, активізувати пізнавальну діяльність та творчі здібності у них [1, 2].

Еволюційний розвиток суспільних відносин і світового прогресу перед викладачами вищої школи ставить все нові завдання, мета яких полягає в удосконаленні методів викладання та пошук нових форм роботи зі студентами, при цьому можна виділити ряд особливостей методологічного і методичного характеру при викладанні загальнобіологічних дисциплін.

Провідною формою організації навчання у вищій школі традиційно вважають лекцію. Проте на сучасному етапі інтеграції вітчизняної системи освіти до європейського освітнього простору, лекція поступово

втрачає своє домінуюче положення у навчально-виховному процесі, поступаючись самостійній роботі студентів, виконанню індивідуальних науково-дослідних завдань тощо. Існують навіть думки про витіснення лекції іншими формами навчання, зокрема за допомогою новітніх інформаційних технологій. Однак, як зазначає А.І. Кузьмінський, усі ці міркування не мають аксіоматичного характеру, а є лише предметом дискусії [7].

А.І. Кузьмінський зазначає, що суттєвими перевагами лекції є такі: можливість реалізувати творчу співпрацю педагога зі студентами, спільну емоційну взаємодію; активізація мислення студентів; акумуляція великого обсягу наукової інформації з урахуванням новітніх досягнень науки; врахування специфіки професійної підготовки студентів, їхніх інтересів; зміст лекції, процес читання містять у собі значні виховні можливості з погляду розвитку інтелекту студентів, формування морально-духовних якостей, культури спілкування, становлення професійної культури майбутніх фахівців; економічність (за порівняно короткий час студент отримує значний обсяг найновішої наукової інформації); участь студентів у педагогічному дійстві, яке називається лекцією, є корисною школою для тих, хто у майбутньому буде займатися науково - педагогічною діяльністю; є своєрідним дороговказом для студентів, компасом у недосяжному морі наукової інформації; незамінна, коли є дефіцит літератури [1- 5,7].

На думку багатьох учених, типовими недоліками лекції є пасивність студентів, «привласнення» чужих поглядів, відсутність індивідуального та диференційованого підходу, критичного аналізу інформації та ін.

Методичні підходи, щодо вивчення студентами загально біологічних дисциплін і прищеплення їм практичних навиків, постійно повинні вдосконалюватись. На сучасному етапі розвитку педагогіки, як науки, при підготовці лікарів ветеринарної медицини, все частіше

з'являються пропозиції використання нових методів у навчальному процесі, які не передбачають інтенсивного використання лабораторних тварин при розгляді тих чи інших біохімічних, фізіологічних особливостей організму [7].

На кафедрах університетів багатьох країн почали інтенсивно використовувати комп'ютерне моделювання, які ще недавно демонстрували на лабораторних тваринах.

Останнім часом, у зв'язку із зменшенням аудиторного навантаження, набуває особливого значення самостійна робота здобувачів вищої освіти, як основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у поза аудиторний час. Самостійне вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу окремих розділів біологічних дисциплін є складовою частиною навчальної програми по дисципліні і спрямоване на зменшення аудиторного навантаження студентів. Це дає змогу більш широко ознайомитися із сучасною фаховою літературою і науковими розробками з окремих питань, що дає можливість у порівняльному аспекті оцінити наукові здобутки вчених та фахівців.

Планомірна систематична і послідовна робота над сучасними джерелами наукової інформації сприятиме покращенню аналітичного мислення і об'єктивної оцінки отриманої науково-популярної інформації, що в кінцевому результаті впливатиме на вироблення потреби до самонавчання і вдосконалення професійних знань впродовж всього життя [8].

Сучасні підходи і методи вдосконалення навчального процесу у закладах вищої освіти України вимагають поєднання аудиторного і самостійного вивчення навчальних предметів під безпосереднім керівництвом викладача. Виконання здобувачами вищої освіти програм навчальних дисциплін потребує підбору та створення відповідних джерел інформації.

Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, до яких відносяться підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій, унаочнення, технічні засоби навчання, електронний навчальний курс на платформі Moodle, наукова періодична і фахова монографічна література. Вони дають змогу здобувачам вищої освіти продуктивно працювати над темами, винесеними на самостійне опрацювання, а викладачу здійснювати методичну допомогу і контроль за ходом і якістю опрацювання цього матеріалу [8, 9,10].

Перелік тем для самостійного опрацювання наведено у логічній послідовності до типової і робочої програм навчальної дисципліни та структурно - логічного зв'язку між окремими розділами дисципліни згідно навчального плану. Кожна тема включає чітко визначену мету і завдання, контрольні питання, відповіді на які, здобувач вищої освіти може дати лише після самостійного опрацювання рекомендованої літератури та короткого конспектування вивченого матеріалу.

Навчально-методична література допомагає здобувачам вищої освіти опрацювати самостійно матеріал з різних джерел літератури, сконцентрувати увагу на особистому осмисленні прочитаного матеріалу та його власної оцінки. При самостійному вивченні окремих тем навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти аналізують рівень його засвоєння шляхом відповідей на контрольні запитання, які передбачені в кінці кожної теми, де також вказано джерела літератури.

Самостійна робота повинна забезпечуватися відповідною системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, методичні рекомендації та вказівки, конспект лекцій, фахова та наукова монографічна та методична література. Ефективність самостійної роботи значною мірою залежить від організаційно-методичних заходів, відповідної матеріально-технічної бази кафедри [10,11].

Активна самостійна робота здобувачів вищої освіти можлива тільки за наявності серйозної та стійкої мотивації. Найсильніший мотивуючий фактор - підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Формування мотивації здобувачів вищої освіти під час аудиторних занять до вивчення дисципліни відбувається шляхом демонстрації зв'язку основних її положень з навиками і знаннями майбутнього фахівця, які передбачаються освітньо-кваліфікаційною характеристикою.

Тобто необхідно показати, які знання і навички, набуті при вивченні дисципліни, будуть необхідні здобувачу вищої освіти в його подальшій професійній діяльності або при вивченні наступних дисциплін. До внутрішніх чинників, що сприяють активізації самостійної роботи, належать:

- корисність виконуваної роботи (усвідомлення доцільності результатів роботи в професійній підготовці);
- участь здобувачів вищої освіти у творчій діяльності (участь у науково-дослідній, методичній роботі, що проводиться на певній кафедрі);
- мотивувальні фактори контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинг, тести);
- участь в олімпіадах з навчальних дисциплін, конкурсах науково-дослідних або прикладних робіт тощо.

На першому занятті кожного семестру передбачено ознайомлення і доведення до відома здобувачів вищої освіти певної системи організаційних заходів, що включає такі основні моменти:

- ознайомлення з методикою вивчення навчального предмету і принципами організації самопідготовки в позааудиторний час;
- організація викладачами кафедри щоденних консультацій та надання методичної допомоги при вивченні окремих тем;

- обладнання аудиторій препаратами з унаочненням і пояснюючими текстами до кожного з них.

Контроль самостійної роботи здобувачів вищої освіти є складовою частиною системи навчання як один з факторів, що стимулюють підвищення успішності. Вимогами до контролю самостійної роботи здобувачів вищої освіти є об'єктивність перевірки та оцінки; індивідуальний характер контролю; гласність, всебічність перевірки, яка має охоплювати всі модулі дисципліни; диференційованість перевірки, яка передбачає врахування специфіки програмного матеріалу, предмета, індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти; різноманітність форм контролю і всебічність, що створюють умови для реалізації функцій контролю, підвищення інтересу здобувачів вищої освіти до його проведення і результатів [12].

Контроль компетентності здобувачів вищої освіти є формою зворотного зв'язку, джерелом інформації для викладача про хід самостійного опанування здобувачем вищої освіти навчального матеріалу та міцність його засвоєння. Основними формами контролю самостійної роботи здобувачів вищої освіти є:

- поточний, під час практичних, лабораторних, семінарських занять у вигляді експрес-опитування, співбесіди, тестових завдань, контрольних робіт, колоквиумів, контролю практичних умінь і навичок;
- підсумковий – контроль питань, тем, які виносяться на самостійне вивчення, реферати, курсові роботи, державна атестація.

Важливе значення у засвоєнні навчального матеріалу з біологічних дисциплін має принцип наступності і почерговості в роботі по закріпленню знань, отриманих на теоретичних і лабораторних заняттях, а також під час самостійної роботи [12,13].

Отже, компетентність, конкурентоздатність, динамізм та інформованість сьогодні стають головними якостями особистості, що

впливають на її професійне самовизначення і становлення. Значну роль у розвитку індивідуальності, саморозвитку, самоосвіти, застосування одержаних знань та досягнення професійного успіху майбутнього фахівця відіграють викладацькі кадри.

Головним у стратегічній лінії організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти на кафедрах є не оптимізація її окремих видів, а створення умов високої активності, самостійності і відповідальності здобувачів вищої освіти в аудиторії і поза аудиторією, а також під час усіх видів освітньої діяльності.

Контроль компетентності, знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти є формою зворотного зв'язку, джерелом інформації для викладача про хід самостійного опанування здобувачем вищої освіти навчального матеріалу та якість його засвоєння.

Втілення у навчальний процес сучасних технологій і забезпечення ефективності самостійної та індивідуальної роботи студентів вимагає покращення матеріальної бази кафедр [12,13].

Література.

1. Авдеєнко А. П., Дементій Л. В., Поляков О. Є. Інтенсифікація навчального процесу та організація самостійної роботи студентів. *Проблеми освіти*. К., 2001. Вип.24. С. 108-111
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія, Теорія: підручник. К.:Либідь, 1998. 560 с.
3. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. К., 1997. 63 с.
4. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи. За модульною системою навчання. К., 2005. 395 с.
5. Волкова Н.П. Педагогіка. К., 2003. 575 с.

6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Знання, 2005. 486 с.
7. Бабенко Д. В., Давиденко В. М. Щодо євроінтеграції вищої освіти. *Наука і методика*. 2006, № 6. С. 7-13.
8. Бондар В. І. Теорія і практика модульного навчання у вищих закладах освіти. *Освіта і управління*. 2005, Т.3. №1. С. 19-40.
9. Пастушенко С. І. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів за кредитно - модульною системою навчання. *Наука і методика*. 2006. № 6. С. 38-41.
10. Присяжнюк В. Я. Самостійна робота студентів. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2012, Т.14. № 2 (52) С. 235-238.
11. Герасімова Н. Є. Психологія: самостійна робота студентів: навч.-наук. посіб. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2010. 56 с.
12. Герман Н. А., Тягунова Н. В. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. *Вища школа*. 2010. № 4-5. С. 53–61.

УДК 378

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙСІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

*Стороженко Т.В., викладач
Харківський національний педагогічний університет
Ім. Г.С. Сковороди*

Існує безліч методів проведення практичних занять у вищих закладах, але вони проводяться в аудиторіях і найчастіше у вигляді